

Do's and Don'ts of Developing Research Proposal for Researchers in Behavioral Science¹

Narisara Peungposop²

Received: November 14, 2012

Accepted: December, 2012

Abstract

The remarkable fact of applied behavioral science research is that it is an interdisciplinary approach that integrates psychology, sociology, education, anthropology, political science, health science and others disciplines, to explain, predict, and develop human behavior. While designing research proposals in behavioral science, most students lack in understanding what behavioral science is. They mostly understand that studying only human behavior is called behavioral science. The beginners starting in this field should understand the definition, scope, and approach of the behavioral science. This article aims to propose a suitable approach for conducting research in the behavioral science and how it should be done. Do's and don'ts of designing the behavioral science's research proposal in terms of concept, and methodology are also presented, based on the minutes of several proposal defense considerations and suggestions from academic scholars in behavioral science. Findings from this article could encourage students in the applied behavioral science and new researchers to follow the do's and avoid the don'ts highlighted.

Keywords: Behavioral science research, Applied behavioral science research, Research proposal

¹ Academic article

² Lecturer in Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University.
e-mail: narisarap@swu.ac.th. Tel.: 081-327-8672

สิ่งที่ควรทำและสิ่งที่ไม่ควรทำในการพัฒนาเค้าโครงวิจัย สำหรับนักวิจัยพฤติกรรมศาสตร์¹

นริศรา พึ่งโพธิ์สม²

บทคัดย่อ

การวิจัยในสาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์มีความโดดเด่นของศาสตร์อยู่ที่การศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์โดยบูรณาการองค์ความรู้จากหลายสาขาวิชา ซึ่งมีจิตวิทยาร่วมกับสาขาวิชาอื่นๆ เช่น สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ศึกษาศาสตร์ รัฐศาสตร์ ศิลปศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็นต้น เพื่อทำความเข้าใจ อธิบาย ทำนาย และพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ การพัฒนาเค้าโครงปริญญาานิพนธ์ของนิสิตที่ผ่านมาพบว่า ยังขาดความเข้าใจ คำว่า “การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์” บางคนตีความปัญหาการวิจัยของตนว่าเป็นการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์แล้ว เพียงเพราะทำการวิจัยพฤติกรรมของมนุษย์ นักวิจัยที่กำลังเริ่มทำวิจัยในสาขานี้จึงควรตระหนักถึงความหมาย ขอบเขต และแนวทางการทำการวิจัยที่เหมาะสมกับความเป็นพฤติกรรมศาสตร์ บทความนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อสะท้อนแนวทางการพัฒนาเค้าโครงวิจัยในสาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์จากประสบการณ์ของเขียน ผ่านรายงานการประชุมพิจารณาเค้าโครงปริญญาานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปออกมาเป็นประเด็นสิ่งที่ควรทำ และสิ่งที่ไม่ควรทำในการพัฒนาเค้าโครงวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ ในมิติด้านแนวคิดทฤษฎี และมิติด้านวิธีวิทยาการวิจัย ซึ่งจะเป็นแนวทางการพัฒนาเค้าโครงวิจัยและทำงานวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์ได้อย่างมีคุณภาพ ตามหลักพฤติกรรมศาสตร์สำหรับนิสิตสาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ และนักวิจัยพฤติกรรมศาสตร์รุ่นใหม่ที่น่าสนใจทำงานวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์

คำสำคัญ: การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ เค้าโครงวิจัย

¹ บทความวิชาการ

² อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

e-mail: narisarap@swu.ac.th. โทร. 081-327-8672

บทนำ

การวิจัยในสาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ประยุกต์มีความโดดเด่นของศาสตร์อยู่ที่การศึกษา พฤติกรรมของมนุษย์โดยบูรณาการองค์ความรู้จาก สหวิทยาการ ซึ่งมีจิตวิทยาเป็นแกนหลักของการศึกษา ร่วมกับสาขาวิชาอื่นๆ เช่น สังคมวิทยา ศีลภาสตร์ มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ ศิลปศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สุขภาพ เป็นต้น เพื่อทำความเข้าใจ อธิบาย ทำนาย และพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ สำหรับที่มาและความหมายของคำว่า “พฤติกรรมศาสตร์” (Behavioral science) จรรยา สุวรรณทัต (2537) นักวิชาการด้านพฤติกรรมศาสตร์อธิบายไว้อย่าง ชัดเจนว่า พฤติกรรมศาสตร์ เป็นคำที่ใช้กันมานาน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900 จากการสนับสนุนของมูลนิธิฟอร์ด มีความหมายค่อนข้างกว้าง ครอบคลุมเนื้อหาของ สาขาวิชาที่สำคัญ 3 สาขา ได้แก่ สังคมวิทยา จิตวิทยา และมานุษยวิทยา ทั้งนี้มีเกณฑ์ที่สำคัญในการ พิจารณาว่า ประเด็นการศึกษาใดเป็นส่วนหนึ่งของ พฤติกรรมศาสตร์หรือไม่ พิจารณาจาก หนึ่ง ต้องเป็น เรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์ และสองมีวิธี การศึกษาอย่างเป็นระบบเพื่อทำความเข้าใจ อธิบาย และทำนายพฤติกรรมของมนุษย์ นอกจากนี้ในหลักสูตร วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต และหลักสูตรปรัชญาดุษฎี บัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2555 ได้พรรณานความสำคัญ ตอนหนึ่งของพฤติกรรมศาสตร์ว่า “พฤติกรรมศาสตร์” เป็นศาสตร์หนึ่งที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาสังคม และประเทศชาติ โดยยึดมั่นในหลักการที่ว่า องค์ความรู้ ทางพฤติกรรมศาสตร์สามารถอธิบายพฤติกรรม มนุษย์ และปรากฏการณ์ ในสังคมได้อย่างมี ประสิทธิภาพด้วยการบูรณาการศาสตร์หลายด้าน เพื่อช่วยให้บุคคลมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งผลต่อเนื่องไปยังการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับ

สังคม และนำไปสู่การพัฒนาในระดับประเทศได้อย่าง ยั่งยืน

จากคำอธิบายข้างต้นสรุปได้ว่า พฤติกรรมศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ โดย รวบรวมองค์ความรู้จากจิตวิทยา เป็นหลักร่วมกับ สาขาวิชาอื่นๆ ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ เช่น สังคมวิทยา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย และ ภูมิศาสตร์ เป็นต้น เพื่อทำความเข้าใจ อธิบาย ทำนาย และพัฒนาพฤติกรรมของบุคคล เมื่อพิจารณาถึง ขอบเขตของพฤติกรรมศาสตร์ จากการทบทวนตำรา พฤติกรรมศาสตร์เบื้องต้น (จรรยา สุวรรณทัต และ ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2521) พบว่า พฤติกรรมศาสตร์ มีเนื้อหาวิชาครอบคลุมมากกว่าสังคมศาสตร์ และ ใช้ความรู้จากสาขาต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเข้าใจ การทำนาย และการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ ที่กล่าวว่า พฤติกรรมศาสตร์มีเนื้อหาวิชาครอบคลุม มากกว่าสังคมศาสตร์ และใช้ความรู้จากสาขาวิชาต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจ ทำนาย และควบคุมพฤติกรรมของ มนุษย์นั้น ขยายความได้ว่าพฤติกรรมศาสตร์เกี่ยวข้องกับ เนื้อหา วิชาต่างๆ เช่น 1) รัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการเมืองและกฎหมาย 2) จิตเวชที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบน อันเป็น ผลของการเปลี่ยนแปลงสรีระ 3) ภูมิศาสตร์ที่ศึกษา เกี่ยวกับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีต่อ พฤติกรรมมนุษย์ 4) ชีววิทยาที่ศึกษาเกี่ยวกับพื้นฐาน ทางสรีระและวิวัฒนาการของพฤติกรรมมนุษย์ 5) เศรษฐศาสตร์และบริการธุรกิจที่ศึกษาเกี่ยวกับ พฤติกรรมผู้บริโภค ขวัญกำลังใจในการทำงาน การตัดสินใจ 6) ประวัติศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับการ วางหลักทั่วไปเรื่องพฤติกรรมของมนุษย์ภายใต้ เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

นิสิตของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ และ นักวิจัยมือใหม่ที่เริ่มออกแบบการวิจัยในสาขาวิชา

การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์มักถูกตั้งข้อสังเกตจากผู้ทรงคุณวุฒิว่า ประเด็นปัญหาการวิจัย ยังไม่มีความเป็นพฤติกรรมศาสตร์บ้าง หรือปัญหาการวิจัยยังไม่สอดคล้องกับชื่อของสาขาวิชาการวิจัย พฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์บ้าง จากประสบการณ์การทำงานของผู้เขียนในบทบาทของเลขานุการ และกรรมการบริหารหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ ซึ่งมีหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะและบันทึกรายงานการประชุมพิจารณาเค้าโครงปริญญานิพนธ์ของนิสิต มีข้อสังเกตว่า นิสิตยังขาดความเข้าใจคำว่า “การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์” บางคนตีความปัญหาการวิจัยของตนว่าเป็นการศึกษาทางพฤติกรรมศาสตร์แล้ว เพียงเพราะเห็นว่าเรื่องของตนศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์เท่านั้น ซึ่งถือนิสิตเข้าใจถูกบางส่วนเท่านั้น สิ่งที่ต้องมากกว่านั้นคือ นักวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ต้องค้นหาสาเหตุของพฤติกรรมมนุษย์จากการศึกษาตัวแปรอิสระแบบสหวิทยาการ หมายความว่า ต้องศึกษาทั้งตัวแปรเชิงเหตุด้านจิตวิทยา และด้านอื่นๆ ในสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ เช่น สังคมวิทยา มานุษยวิทยา รัฐประศาสนศาสตร์ รัฐศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ เป็นต้น เพื่อทำความเข้าใจ อธิบาย และทำนายพฤติกรรมของบุคคล รวมทั้งต่อยอดองค์ความรู้จากผลการทำนายพฤติกรรมโดยนำปัจจัยเชิงเหตุด้านจิตและสังคมไปดำเนินการวิจัยเชิงทดลอง และวิจัยเชิงพัฒนาต่อไป ดังนั้น นิสิตสาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ หรือผู้ที่กำลังเริ่มทำวิจัยในสาขานี้จึงควรตระหนักถึงความหมาย ขอบเขต และแนวทางการทำการวิจัยที่เหมาะสมกับความเป็นพฤติกรรมศาสตร์ บทความนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อสะท้อนแนวทางการทำวิจัยในสาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ที่ควรจะเป็น โดยผู้เขียนสรุปออกมาเป็นประเด็นสิ่งที่ควรทำ และสิ่งที่ไม่ควรทำ

ในการพัฒนาเค้าโครงวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ ในมิติด้านแนวคิดทฤษฎี และมีมิติด้านวิธีวิทยาการวิจัย

บทความนี้เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้จากรายงานการประชุมพิจารณาเค้าโครงปริญญานิพนธ์ของนิสิตหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2552-2553 จำนวน 27 เรื่อง ซึ่งปัจจุบันเค้าโครงปริญญานิพนธ์ทั้งหมดนี้เผยแพร่ในรูปแบบปริญญานิพนธ์และสามารถสืบค้นได้จากฐานข้อมูลออนไลน์ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นอกจากนี้ผู้เขียนได้ตีความข้อวิพากษ์และข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงปริญญานิพนธ์ พร้อมทั้งทบทวนวรรณกรรมจากผลงานวิชาการ และงานเขียนของนักพฤติกรรมศาสตร์อาวุโส เช่น ศาสตราจารย์ ดร.จรรยา สุวรรณทัต ศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน และรองศาสตราจารย์ ดร.ดุจเดือน พันธุมนาวิน เป็นต้น ทั้งนี้ผู้เขียนแบ่งการนำเสนอสาระสำคัญออกเป็น 3 หัวข้อ โดยเริ่มจากเกณฑ์การพิจารณาอนุมัติหัวข้อปริญญานิพนธ์และเค้าโครงปริญญานิพนธ์ จากนั้น จึงสรุปทิศทางหัวข้อปริญญานิพนธ์ของนิสิต และสิ่งที่นิสิตควรทำ และไม่ควรทำในการเขียนเค้าโครงปริญญานิพนธ์ทางพฤติกรรมศาสตร์ตามลำดับ สาระสำคัญที่เป็นข้อสังเกตผ่านประสบการณ์การทำงานของผู้เขียนและถ่ายทอดออกมาเป็นบทความครั้งนี้ จะเป็นแนวทางการทำงานวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์ได้ถูกทางและเหมาะสมให้แก่นิสิตสาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ และนักวิจัยมือใหม่ที่เพิ่งเริ่มต้นทำงานวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์ เปรียบเสมือนเป็นคู่มือการทำวิจัย ที่สามารถนำทางให้นิสิตเลือกกระทำตามในสิ่งที่ควรทำและหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ควรทำ เพื่อนำไปสู่งานวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่ได้คุณภาพมาตรฐาน

เกณฑ์การพิจารณาอนุมัติหัวข้อปริญญาานิพนธ์และ เค้าโครงปริญญาานิพนธ์

เกณฑ์การอนุมัติหัวข้อปริญญาานิพนธ์และ
เค้าโครงปริญญาานิพนธ์เปรียบเสมือนเป็นมาตรฐาน
การทำงานของนิสิตที่ควรทราบก่อนการลงมือปฏิบัติ
นิสิตควรนำเกณฑ์ต่างๆ นี้ใช้เป็นตัวชี้วัดเปรียบเทียบ
ว่างานที่กำลังสร้างสรรค์สอดคล้องกับเกณฑ์ที่
พิจารณาอนุมัติหรือไม่ สำหรับแนวทางการพิจารณา
ว่างานวิจัยใดมีเนื้อหาทางพฤติกรรมศาสตร์
หรือไม่ ทั้งนี้จรจา สุวรรณทัต (2537) ได้ให้เกณฑ์
การพิจารณาโดยใช้หลักการดังนี้ 1) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง
กับพฤติกรรมมนุษย์ และ 2) ใช้วิธีการศึกษาทาง
วิทยาศาสตร์ เพราะต้องการสร้างข้อสรุปเกี่ยวกับ
พฤติกรรมมนุษย์ จึงจำเป็นต้องมีการทดสอบ ทดลอง
ค้นคว้าเพื่อให้ได้ข้อมูลสนับสนุน การเก็บข้อมูลต้อง
เป็นระบบและเที่ยงตรง ส่วนเสริน ปุณณะหิตานนท์
(2537) ให้เกณฑ์พิจารณาว่าวิชาการใดเป็นส่วนหนึ่ง
ของพฤติกรรมศาสตร์หรือไม่ ต้องพิจารณาอย่างน้อย
2 ประเด็น คือ 1) เป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์
ชาจิตวิทยาและชีววิทยาที่แต่อาจารย์บางแขนงของวิ
ศึกษาพฤติกรรมสัตว์เพราะเป็นความรู้พื้นฐานที่ใช้
ศึกษาพฤติกรรมมนุษย์โดยอ้อม และ 2) ต้องศึกษา
อย่างมีระเบียบแบบแผนโดยใช้ระเบียบวิธีทาง
วิทยาศาสตร์เป็นหลัก ส่วนแนวทางการพิจารณา
อนุมัติหัวข้อปริญญาานิพนธ์และเค้าโครงปริญญา
านิพนธ์ที่กำหนดเป็นเกณฑ์โดยทั่วไปของคณะ
กรรมการบริหารหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
พิจารณาจากองค์ประกอบดังนี้ 1) หัวข้อการวิจัยต้อง
มีตัวแปรเชิงเหตุทั้งที่เป็นสาเหตุคุณลักษณะทางจิต
และสาเหตุสภาพแวดล้อมทางสังคม 2) มีความเป็น
ไปได้และเหมาะสมกับวิธีวิทยาการวิจัย 3) การ
ออกแบบการวิจัยมีขนาดน้ำหนักของงานเหมาะสมกับ
หน่วยกิตของปริญญาานิพนธ์ เช่น นิสิตหลักสูตร

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (เน้นวิจัย) ต้องออกแบบการวิจัย
ที่มีความเหมาะสมกับ 48 หน่วยกิต ซึ่งอาจแบ่ง
การศึกษาออกเป็นระยะๆ โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยทั้ง
เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เป็นต้น และ 4) ข้อค้นพบ
ของการวิจัยต้องมีคุณภาพเชิงวิชาการในการนำไปใช้
ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ เช่น การสร้างคู่มือหรือชุด
ฝึกอบรมเพื่อปรับพฤติกรรมของบุคคล ประโยชน์ใน
เชิงนโยบาย เช่น นำข้อค้นพบไปประกอบเป็นข้อมูล
เพื่อการประกาศใช้กฎหมาย กำหนดมาตรการและ
กฎเกณฑ์ต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน
และประโยชน์เชิงพาณิชย์ เช่น ข้อค้นพบนำไปสู่การ
พัฒนาสิ่งประดิษฐ์หรือผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดรายได้
หรือนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิต

ทิศทางหัวข้อปริญญาานิพนธ์ของนิสิต

นับตั้งแต่สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์เปิด
สอนในสาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 ผลงานวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์
ถูกนำไปใช้ในวงการต่างๆ เช่น การแพทย์สาธารณสุข
สังคมสงเคราะห์ การศึกษา ธุรกิจ วิศวกรรมและ
สิ่งแวดล้อมและอีกหลายสาขามากมาย จุดเด่นของ
การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์คือ สามารถช่วยหา
แนวทางในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมมนุษย์และสังคม
ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากการศึกษาทางพฤติกรรมศาสตร์
จะศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่ผ่านมา
พบว่าพฤติกรรมของมนุษย์ที่ถูกนำมาศึกษามีหลาย
พฤติกรรมด้วยกัน ซึ่งศูนย์วิจัยและพัฒนาระบบ
พฤติกรรมไทย (คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ม.ป.ป.)
ได้แบ่งพฤติกรรมของมนุษย์ออกเป็น 8 ด้าน คือ

1) **พฤติกรรมจริยธรรม** เป็นการศึกษา
จริยธรรม คุณธรรม ค่านิยมของคนไทยที่จะนำไปสู่
การเป็นคนที่มีพฤติกรรมที่น่าปรารถนาให้มากยิ่งขึ้น

2) **พฤติกรรมประชากริปไตย** เป็นการศึกษาศิลปะการปฏิบัติแบบประชากริปไตยของบุคคล ความเชื่อทางการเมือง การสร้างและการถ่ายทอด ปลูกฝังอุดมการณ์ประชากริปไตย การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปกครองแบบ ประชาธิปไตยในระดับต่างๆ การศึกษาพฤติกรรมด้าน นี้จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งของการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย

3) **พฤติกรรมการศึกษา** เป็นการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของเยาวชนทั้งใน ระบบและนอกระบบโรงเรียน โดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่เป็นสาเหตุ กระบวนการและผลของพฤติกรรม เพื่อ เพิ่มความเข้าใจในพฤติกรรมการศึกษาให้ดีขึ้น จะได้นำไปใช้พัฒนาประสิทธิภาพ ประสิทธิผลการเรียนของ เยาวชนให้สูงขึ้น

4) **พฤติกรรมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข- ประโยชน์** เป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางการเสริมสร้าง จิตสำนึก และพฤติกรรมป้องกันมลภาวะแวดล้อม เช่น การไม่ทิ้งสิ่งของลงในแม่น้ำลำคลองและถนน การไม่ทำลายสาธารณสุขสมบัติ การป้องกันการสูญเสีย ทรัพย์สินและการเกิดอุบัติเหตุแก่ตนเองและผู้อื่น การ ใช้วัฒนธรรมชาติและพฤติกรรมอื่นๆ ซึ่งแสดงถึงความ รับผิดชอบต่อส่วนรวม และทรัพยากรของประเทศ

5) **พฤติกรรมสุขภาพกาย สุขภาพจิต และการบริโภค** เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการดูแล รักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและผู้อื่น เพื่อป้องกัน ปัญหาที่จะเกิดจากการเป็นโรค การเกิดภัยพิบัติ และ อุบัติเหตุต่างๆ

6) **พฤติกรรมครอบครัว** เป็นการศึกษาวิจัยด้าน พฤติกรรมครอบครัวที่ครอบคลุมพฤติกรรมที่เกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่ของบิดามารดา การวิจัยเพื่อหาแนวทาง ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรและแสวงหาการป้องกันปัญหา ที่จะเกิดในครอบครัว เช่น ครอบครัวที่มีความขัดแย้ง

หรือแตกแยก การวิจัยค้นคว้าพฤติกรรมครอบครัว ต่างๆ เหล่านี้จะช่วยป้องกันปัญหาครอบครัวและ การพัฒนาคุณภาพของครอบครัว

7) **พฤติกรรมการเป็นพลเมืองดี** พฤติกรรม ประเภทนี้เป็นสิ่งที่พึงปรารถนามากที่สุดประเภทหนึ่งในสังคมไทย และเป็นพฤติกรรมที่มีขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมพฤติกรรมประเภทอื่นๆ ที่กล่าวมาแล้วด้วย แต่สิ่งสำคัญของพฤติกรรมประเภทนี้คือ ความ รับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว หมู่คณะและส่วนรวม ประเทศชาติ พฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อ ส่วนร่วม เช่น พฤติกรรมอาสาพัฒนาผู้อื่น และ พฤติกรรมเอื้อเฟื้อต่อสังคม เป็นต้น

8) **พฤติกรรมตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดคนดีคนเก่ง** ประกอบด้วย กลุ่มพฤติกรรมไม่เบียดเบียนตนเอง เช่น พฤติกรรมรักษาสุขภาพตนเอง พฤติกรรม หลีกเลียงยาเสพติด เป็นต้น กลุ่มพฤติกรรมไม่ เบียดเบียนผู้อื่น เช่น พฤติกรรมเคารพกฎระเบียบ ซื่อสัตย์ ให้ทานบริจาคสิ่งของ เป็นต้น กลุ่มพฤติกรรม รับนวัตกรรม เช่น พฤติกรรมใช้เทคโนโลยีอย่างคุ้มค่า พฤติกรรมรับนวัตกรรมทางวิชาการ เป็นต้น กลุ่ม พฤติกรรมพึ่งตนเอง เช่น พฤติกรรมรับผิดชอบตาม บทบาทหน้าที่ของบุคคล เป็นต้น พฤติกรรมอาสา พัฒนาผู้อื่นและสังคม เช่น พฤติกรรมร่วมกิจกรรม อาสาของสถานศึกษา พฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมือง พฤติกรรมอาสาพิทักษ์สิ่งแวดล้อม พฤติกรรม ประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ พฤติกรรมอาสาสมัคร คุมประพฤติหรือป้องกันยาเสพติด เป็นต้น ซึ่งดู เหมือนว่าพฤติกรรมประเภทนี้จะเป็กลุ่มพฤติกรรมที่มี ขอบเขตกว้างขวางที่รวมพฤติกรรมต่างๆ ไว้มากมาย จนอาจทับซ้อนกับ 7 พฤติกรรมที่กล่าวไว้ก่อนหน้า

หากพิจารณาประเภทของพฤติกรรมมนุษย์ ที่นิสิตศึกษาในฐานะตัวแปรตาม โดยใช้เกณฑ์ของ

ศูนย์วิจัยและพัฒนาาระบบพฤติกรรมไทยที่แบ่งพฤติกรรมออกเป็น 8 ด้าน พบว่านิสิตส่วนใหญ่ให้ความสนใจศึกษาตัวแปรตามกลุ่มพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดี และพฤติกรรมการทำงานมากที่สุด ตัวอย่างพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดี เช่น พฤติกรรมรับผิดชอบของนักเรียน และพฤติกรรมเสียสละของนักเรียน เป็นต้น ส่วนพฤติกรรมการทำงาน เช่น พฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมของพนักงานยาสูบ พฤติกรรมการพยาบาลจิตเวชอย่างมีประสิทธิภาพของพยาบาลจิตเวช และพฤติกรรมการทำงานสืบสวนอย่างมีประสิทธิภาพของพนักงานสืบสวน เป็นต้น ทั้งนี้อาจเนื่องจากนิสิตหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตกลุ่มนี้เป็นนิสิตภาคนอกเวลาราชการซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในหลายสาขาอาชีพ จึงเป็นไปได้ว่าเลือกประเด็นปัญหาการวิจัยที่สอดคล้องกับลักษณะงานที่ทำ ส่วนกลุ่มพฤติกรรมที่

นิสิตสนใจศึกษารองลงมาคือ กลุ่มพฤติกรรมเศรษฐกิจพอเพียง เช่น พฤติกรรมการปฏิบัติตนของอาจารย์ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และการปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณของนักเรียน เป็นต้น กลุ่มพฤติกรรมสุขภาพ เช่น พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วย พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของบุคลากรทางการแพทย์ เป็นต้น กลุ่มพฤติกรรมครอบครัว เช่น พฤติกรรมการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พฤติกรรมการปลูกฝังอบรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ปกครอง และพฤติกรรมส่งเสริมการอ่านของผู้ปกครอง เป็นต้น และเมื่อพิจารณารูปแบบการวิจัยของเค้าโครงปริญญาานิพนธ์ที่นิสิตนำเสนอพบว่า นิสิตส่วนใหญ่ออกแบบการวิจัยแบบการวิจัยเชิงปริมาณในลักษณะสหสัมพันธ์เปรียบเทียบมากที่สุด รองลงมาคือ การวิจัยเชิงปริมาณแบบการทดลอง (ดูตาราง 1)

ตาราง 1 ทิศทางหัวข้อปริญญาานิพนธ์และรูปแบบการวิจัยของเค้าโครงปริญญาานิพนธ์ระดับปริญญาโท (n = 27)

ทิศทางหัวข้อปริญญาานิพนธ์และรูปแบบการวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทของพฤติกรรม		
พฤติกรรมการเป็นพลเมืองดี (รับผิดชอบต่อ และเอื้อเฟื้อต่อสังคม)	7	26.0
พฤติกรรมการทำงาน	6	22.2
พฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4	14.8
พฤติกรรมสุขภาพ	4	14.8
พฤติกรรมครอบครัว	2	7.4
พฤติกรรมอื่น (พฤติกรรมการเรียน พฤติกรรมปรับตัว พฤติกรรมการรับนวัตกรรม)	4	14.8
รวม	27	100.0
รูปแบบการวิจัย		
การวิจัยเชิงปริมาณแบบสหสัมพันธ์เปรียบเทียบ	23	85.2
การวิจัยเชิงปริมาณแบบการทดลอง	3	11.1
การวิจัยเชิงคุณภาพ	1	3.7
รวม	27	100.0

สิ่งที่ควรทำและสิ่งที่ไม่ควรทำในการพัฒนาเค้าโครง วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์

ในส่วนนี้เป็นการตั้งข้อสังเกตของผู้เขียนที่มีต่อเค้าโครงปริญญาานิพนธ์ของนิสิตสาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ ผู้เขียนได้สังเกตเห็นจุดแข็งของเค้าโครงปริญญาานิพนธ์แต่ละเรื่อง ที่ควรนำเสนอ และชี้แนะให้เป็นสิ่งที่ควรทำ ในขณะที่เดียวกันก็สังเกตเห็นจุดอ่อนที่กลายเป็นข้อบกพร่องและความผิดพลาดที่ควรหยิบยกมาเป็นข้ออภิปรายสำหรับสิ่งที่ไม่ควรทำ ทั้งนี้ผู้เขียนจะนำเสนอสิ่งที่ควรทำ และสิ่งที่ไม่ควรทำตามมิติด้านแนวคิดทฤษฎี และด้านวิธีวิทยาการวิจัย ดังปรากฏในตาราง 2 แต่ละส่วนมีประเด็นดังนี้

สิ่งที่นิสิตควรทำ

จากการรวบรวมข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสอบป้องกันเค้าโครงปริญญาานิพนธ์ ผู้เขียนสามารถตั้งเป็นข้อสังเกตที่นิสิตและนักวิจัยพฤติกรรมศาสตร์รุ่นใหม่ควรปฏิบัติตามทั้งในมิติด้านแนวคิดทฤษฎี และด้านวิธีวิทยาการวิจัย เพื่อเสริมสร้างจุดแข็งให้กับงานวิจัยของตนเอง ดังนี้

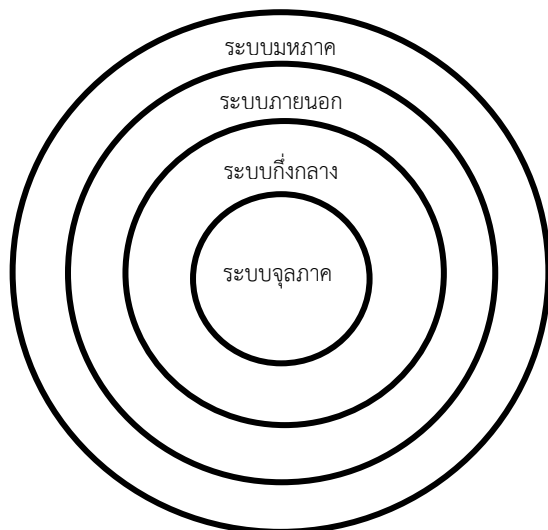
ด้านแนวคิดทฤษฎี

1) การสร้างกรอบแนวคิดของการวิจัย ควรมีแนวคิดทฤษฎีหลักเป็นฐานคิด

แนวคิดทฤษฎีหลักที่ถูกนำมาใช้เป็นฐานคิดในการสร้างกรอบแนวคิดของการวิจัย (Conceptual framework) ในสาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ นิสิตส่วนใหญ่เลือกใช้รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) ทั้งนี้เพราะรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมสามารถกำหนดสาเหตุแบบบูรณาการทั้งจิตและสังคมของพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย สาเหตุด้านจิตลักษณะเดิม สาเหตุด้านสถานการณ์ สาเหตุด้านจิตลักษณะตาม

สถานการณ์ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุด้านจิตลักษณะเดิมกับสาเหตุด้านสถานการณ์ บ้างก็ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Learning Cognitive Theory) ของแบนดูรา (Bandura, 1986) มากำหนดเป็นกรอบสาเหตุภายใน (ลักษณะทางจิต) และสาเหตุภายนอก (สภาพแวดล้อมทางสังคม) ที่กำหนดพฤติกรรมมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่ว่ามีเฉพาะสองแนวคิดทฤษฎีหลักเท่านั้นที่นิสิตจะนำมาเป็นฐานในการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย นิสิตควรค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีใหม่ๆ จากงานวิจัยต่างประเทศเพิ่มเติม โดยพยายามคัดเลือกให้สอดคล้องกับพฤติกรรมที่ศึกษา เพื่อให้ได้กรอบแนวคิด การวิจัยใหม่ที่สร้างสรรค์และแตกต่างจากเดิม เช่น แบบจำลองนิเวศวิทยาเกี่ยวกับพัฒนาการของมนุษย์ (Ecological model of child development) ของบรอนเฟนเบนเนอร์ (Bronfenbrenner, 1979) ซึ่งมีสาระสำคัญของแนวคิดว่าพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกันตลอดเวลา โดยสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวบุคคลแบ่งออกเป็น 4 ชั้น (Layer) ดังภาพประกอบ 1 เริ่มตั้งแต่สิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ชิดบุคคลมากที่สุด ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน ไปจนถึงสิ่งแวดล้อมที่อยู่ไกลตัวบุคคล เช่น รัฐบาล สิ่งแวดล้อมทั้ง 4 ชั้นนี้ ประกอบด้วย ชั้นที่หนึ่ง คือ ระบบจุลภาค (Micro system) เป็นสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ชิดกับบุคคลมากที่สุด ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และกลุ่มเพื่อน ชั้นที่สองคือ ระบบกึ่งกลางระหว่างครอบครัวและสิ่งแวดล้อมภายนอก (Meso system) เป็นสิ่งแวดล้อมที่มีขนาดกว้าง ประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างกันของสิ่งแวดล้อมในระบบจุลภาคมากกว่า 1 แหล่ง ซึ่งบุคคลจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ด้วย เช่น เด็กจะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับโรงเรียน และกลุ่มเพื่อน ชั้นที่สามคือ ระบบภายนอก (Exo system) เป็นโครงสร้างทาง

สังคมที่ไม่ได้มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของบุคคลโดยตรง แต่เป็นเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อพัฒนาการของบุคคล เช่น หากสถานที่ทำงานของพ่อแม่อยู่ไกลจากที่พักอาศัยจะส่งผลกระทบต่อชีวิตครอบครัว กล่าวคือ ทำให้พ่อแม่มีเวลาสำหรับการดูแลลูกลดลง และขั้นสุดท้ายคือ ระบบมหภาค (Macro system) เป็นระบบที่อยู่ภายนอกสุด เป็นระดับของวัฒนธรรม ระบบความเชื่อ ค่านิยมต่างๆ ระบบนี้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สิ่งแวดล้อมทางสังคม และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิตของบุคคล จากแนวคิดดังกล่าว นิสิตสามารถกำหนดเป็นสาเหตุออกเป็นระดับเช่น ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ระดับสังคม เป็นต้น

ภาพประกอบ 1 แบบจำลองนิเวศวิทยาเกี่ยวกับพัฒนาการของมนุษย์ (Ecological model of child development)

ที่มา: Bronfenbrenner, 1994

2) แนวคิดทฤษฎีที่นำมาศึกษาควรเป็นแนวคิดทางจิตและสังคม

แม้วิธีการทบทวนแนวคิดทฤษฎีในงานวิจัยเชิงปริมาณ และงานวิจัยเชิงคุณภาพจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน แต่จุดมุ่งหมายหลักของการทบทวน

แนวคิดทฤษฎีไม่ว่าจะเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณหรืองานวิจัยเชิงคุณภาพนั้นเปรียบเสมือนเข็มทิศนำทางช่วยผู้วิจัยให้สามารถกำหนดขอบเขตของการศึกษาด้านเนื้อหาว่าจะศึกษาประเด็นอะไรบ้าง (Creswell, 2009) งานวิจัยเชิงปริมาณใช้ประโยชน์จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีเพื่อกำหนดปัญหาการวิจัย กำหนดตัวแปรในงานวิจัย กำหนดนิยามปฏิบัติการ และกำหนดสมมติฐานของการวิจัย ตลอดจนสร้างเครื่องมือวัดตัวแปร (Leedy & Ormrod, 2005) ซึ่งเป็นลักษณะของการวิจัยที่ใช้หลักการกระบวนวิธี (Deductive) กล่าวคือเริ่มต้นจากความรู้ในรูปสมมติฐานหรือแนวคิดทฤษฎีของปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง แล้วเก็บข้อมูลจากประชากรที่เลือกมาจำนวนหนึ่ง เพื่อพิสูจน์สมมติฐานตามกรอบแนวคิดทฤษฎีนั้น จากนั้นจึงวิเคราะห์และหาข้อสรุปเป็นความรู้ที่ตอบปัญหาการวิจัย ในขณะที่งานวิจัยเชิงคุณภาพจะไม่ตั้งต้นจากความรู้ในเชิงแนวคิดทฤษฎี แต่จะใช้แนวคิดทฤษฎีเป็นเพียงเครื่องมือนำทางเพื่อให้ผู้วิจัยมีทิศทางว่าจะต้องศึกษาในประเด็นใดบ้างในสนามการวิจัย โดยสร้างข้อสรุปจากข้อมูลในพื้นที่ที่ศึกษา (Setting) ที่เลือกเฉพาะเจาะจงเพื่อหาข้อสรุปในรูปของคำอธิบายที่สามารถนำไปใช้ได้ทั่วไปกับสถานการณ์ในวงกว้าง ซึ่งเรียกลักษณะของการวิจัยแบบนี้ว่าใช้หลักการกระบวนอุปนัย (Inductive) (ชาย โพธิสิตา, 2547) ดังนั้น ไม่ว่าจะทำงานวิจัยในรูปแบบใด ผู้วิจัยควรอยู่บนฐานของแนวคิดทฤษฎีเพราะจะทำให้งานวิจัยนั้นเข้มแข็งในเชิงวิชาการ (ตุจเดือน พันธมนาวิน, 2551)

ลักษณะเด่นของการทบทวนแนวคิดทฤษฎีในงานวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ คือ การทบทวนแนวคิดทฤษฎีทั้งในมิติจิตวิทยาและมิติอื่น ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์ร่วมกัน เพื่อใช้อธิบาย ทำความเข้าใจ ทำนาย และพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ ดังได้กล่าว

แล้วว่า ในงานวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีเพื่อกำหนดและสร้างตัวแปร ดังนั้น ตัวแปรอิสระที่อยู่ในกรอบแนวคิดของการศึกษาจะประกอบด้วยตัวแปรทางจิตวิทยา และตัวแปรจากสาขาวิชาอื่นๆ ในสังคมศาสตร์ที่มาจากแนวคิดทฤษฎีจิตและสังคม ซึ่งนิสิตส่วนใหญ่จะใช้รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมเป็นกรอบกว้างๆ สำหรับสร้างกรอบแนวคิดของการศึกษา และใช้ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะเพื่อกำหนดตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะเดิม เช่น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ความเชื่ออำนาจภายในตน และเหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นต้น ส่วนตัวแปรในกลุ่มลักษณะสถานการณ์ทางสังคม เช่น การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การเห็นตัวแบบจากบุคคลนัยสำคัญ และการสนับสนุนทางสังคม เป็นต้น และตัวแปรในกลุ่มจิตตามสถานการณ์ เช่น เจตคติต่อพฤติกรรม ความเครียดในการทำงาน ความรู้ที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นต้น และตัวแปรส่วนใหญ่มีที่มาจากกรอบทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นอกจากการใช้เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์สนับสนุนที่มาของตัวแปรนั้นๆ สิ่งที่น่าสนใจควรทำก็คือ การทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรนั้นๆ เพื่อเป็นหลักฐานการกำหนดตัวแปรด้วยตัวอย่างเช่น เค้าโครงปริญญาานิพนธ์ของรัศมีพร พงษ์พงษ์ (2553) ที่ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนของครูบัญชี กำหนดตัวแปรจิตลักษณะหนึ่งคือ เอกลักษณ์ครูวิชาชีพ จากแนวคิดทฤษฎีเอกลักษณ์ของบุคคล ของเซลดอน สไตรเกอร์ (Stryker, 1980) หรือเค้าโครงปริญญาานิพนธ์ของพรทิพย์ ม่วงมี (2555) ที่ศึกษาปัจจัยทางจิตและสังคมที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยกำหนดตัวแปรการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงจากแนวคิดทฤษฎีการกระทำตามแผนของไอเซน (Ajzen, 1991)

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ นิสิตควรทบทวนแนวคิดทฤษฎีทั้งทางจิตวิทยาและสาขาวิชาอื่นๆ ในสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา โดยสามารถแยกทบทวนออกจากกันระหว่างทฤษฎีทางจิตวิทยากับทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ ดังเช่น งานวิจัยเรื่องกระบวนการไม่เสพยาบ้า: กรณีศึกษาผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด (ปิยวรรณ ทศนาญชลี, 2552) ได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาพฤติกรรมไม่เสพยาบ้า ประกอบด้วย ทฤษฎีทางสังคมวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์และทฤษฎีการตีตรา ส่วนทฤษฎีทางจิตวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีบุคลิกภาพของแอดเลอร์ ทฤษฎีการเรียนรู้ปัญหาทางสังคม และแนวคิดการควบคุมตนเอง หรือนิสิตสามารถทบทวนแนวคิดทฤษฎีทางจิตและสังคมรวมกันภายใต้หัวข้อแนวคิดทฤษฎีทางจิตสังคม เช่น งานวิจัยเรื่องกระบวนการสู่การกระทำความผิดในคดีฆาตกรรมของนักโทษประหาร (ศิริประภา รัตตัญญู, 2550) ได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีทางสังคมศาสตร์และอาชญาวิทยาร่วมกัน ประกอบด้วย ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีความกดดันทางสังคม ทฤษฎีควบคุมทางสังคม แนวคิดเกี่ยวกับการฆ่า แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษ และแนวคิดเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต

3) การกำหนดตัวแปรตามและตัวแปรอิสระควรมีแนวคิดทฤษฎีรองรับ

3.1 การกำหนดตัวแปรตาม

ตัวแปรตามทางพฤติกรรมศาสตร์ส่วนใหญ่จะเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ ผู้วิจัยควรศึกษาพฤติกรรมมนุษย์แยกตามหลายด้าน ข้อดีของการมีตัวแปรตามมากกว่า 1 ตัวแปร หรือ 1 พฤติกรรมย่อยจะทำให้พบผลในหลายแง่มุม และเพิ่มโอกาสของการพบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามในงานวิจัยนั้น โดยเฉพาะงานวิจัยเชิงทดลอง

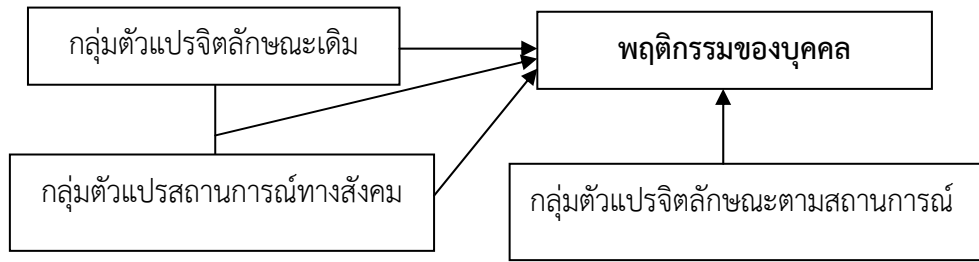
ที่ควรมีตัวแปรตามหลายตัวเพื่อป้องกันความล้มเหลว ดังนั้น นิสิตควรกำหนดตัวแปรตาม 2-3 ตัว และรวมเป็นพฤติกรรมใหญ่ พร้อมทั้งกำหนดเรียกชื่อโดยรวมของตัวแปรเหล่านั้น อย่างไรก็ตามตามรายด้านของพฤติกรรมใหญ่ต้องถูกกำหนดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและมีแนวคิดทฤษฎีรองรับ เช่น คำาโครงการและนิพนธ์ของกมลทิพย์ สงวนรัมย์ (2555) ศึกษา ลักษณะทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานพยาบาลจิตเวชอย่างมีประสิทธิภาพของพยาบาล ในสังกัดกรมสุขภาพจิต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีตัวแปรตามคือพฤติกรรมการทำงานพยาบาลจิตเวชอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกำหนดพฤติกรรมรายด้านโดยจำแนกตามลักษณะของงานพยาบาลจิตเวชออกเป็น พฤติกรรมการพยาบาลจิตเวชด้านการบำบัดรักษา และพฤติกรรมการทำงานพยาบาลจิตเวชด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิต ส่วนคำาโครงการนิพนธ์ของ รัชมีพร พยุ่งพงษ์ (2553) กำหนดพฤติกรรมรายด้านของพฤติกรรมการสอนของครูบัญชี ตามช่วงเวลาของการทำงาน คือ พฤติกรรมด้านเตรียมการสอน พฤติกรรมด้านดำเนินการสอน และพฤติกรรมด้านประเมินผล สำหรับแนวทางในการกำหนดตัวแปรตามหลายด้านนิสิตสามารถอ่านเพิ่มเติมได้จากตำราชั้นสูงทางระเบียบวิธีวิทยาการวิจัย หลักและวิธีการประมวลเอกสารเพื่อความเป็นเลิศในการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ ของ ดุจดเดือน พันธุมนาวิน (2551)

นอกจากที่มาของการนิยามตัวแปรตาม จะมาจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นแล้ว ตัวแปรตามบางตัวเป็นตัวแปรที่อิงอยู่กับเนื้อหาบริบทของงาน ผู้วิจัยสามารถใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกของการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างนิยามเชิงปฏิบัติการ โดยสัมภาษณ์และพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรนั้น เช่น การสร้างตัวแปรตามของเรื่อง

พฤติกรรมการทำงานพยาบาลจิตเวชอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยวัดตัวแปรดังกล่าวจากบริบทของงาน โดยนำข้อปฏิบัติการทำงานพยาบาลจิตเวช มาผนวกกับแนวคิดเรื่องประสิทธิภาพการทำงาน ก็จะทำให้ได้หลักการวัดตัวแปรพฤติกรรมการทำงานพยาบาลจิตเวชอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันผู้วิจัยก็สามารถสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพยาบาลจิตเวช โดยกำหนดเกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อเลือกบุคคลที่สอดคล้องกับเกณฑ์มาเป็นผู้ให้ข้อมูล เช่น เป็นพยาบาลจิตเวชที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 5 ปี และได้รับการยกย่องจากเพื่อนร่วมงานว่าทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

3.2 การกำหนดตัวแปรอิสระ

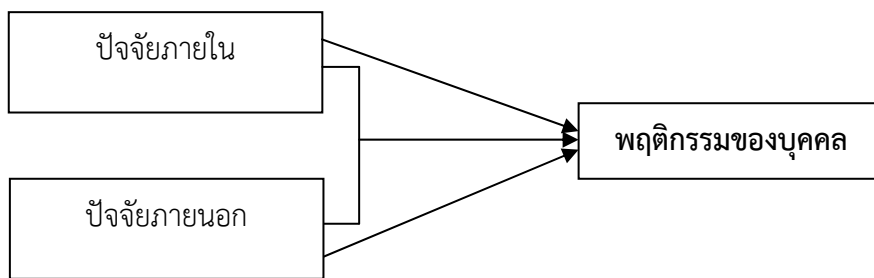
ดังได้กล่าวตอนต้นแล้วว่า การวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะมีความเป็นพฤติกรรมศาสตร์หรือไม่นั้น ต้องพิจารณาที่ตัวแปรอิสระหรือสาเหตุของพฤติกรรมที่ครอบคลุมตัวแปรภายใน และตัวแปรภายนอกหรือไม่ กล่าวคือ ต้องศึกษาตัวแปรทางจิต และตัวแปรทางสังคม ทั้งนี้โดยบูรณาการความรู้จากสาขาวิชาจิตวิทยา และสาขาวิชาอื่นๆ ในสาขาสังคมศาสตร์ เพื่อกำหนดตัวแปรอิสระในกลุ่มลักษณะทางจิต และลักษณะสถานการณ์ทางสังคม ในกรณีนี้นิสิตใช้รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมเพื่อวางกรอบแนวคิดของการศึกษา กลุ่มตัวแปรอิสระจะประกอบด้วยกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะเดิม กลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคม และกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์ ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดที่ระบุสาเหตุตามรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม
 ที่มา: ดุจเดือน พันธุนาวิน, 2550

อย่างไรก็ตามมีงานวิจัยบางส่วนที่ไม่ได้ประยุกต์การสร้างกรอบแนวคิดจากรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม ก็อาจอ้างแนวคิดทฤษฎีอื่นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ศึกษา และกำหนดเป็นกลุ่มตัวแปรภายนอกและกลุ่มตัวแปรภายใน เช่น การศึกษาของพระสรพงษ์ สอนทวี (2554) เรื่องสภาพแวดล้อมทางบ้าน วัด โรงเรียน และลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสามเณรในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา งานวิจัย

ดังกล่าวได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของท่านพระธรรมปิฎก ที่กล่าวว่า การที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมใดๆ เกิดจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ ปัจจัยภายในตัวบุคคล และปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านการจัดการพฤติกรรมของอัลบานีส (Albanese, 1981) ที่ระบุว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดมาจากองค์ประกอบ 2 อย่าง คือลักษณะส่วนบุคคลและสภาพแวดล้อม จากแนวคิดดังกล่าว สรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 กรอบแนวคิดที่ประยุกต์จากแนวคิดทฤษฎีที่ระบุสาเหตุจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

**4) การประมวลเอกสารงานวิจัยที่ได้มาตรฐาน
 ควรประมวลจากกว้างสู่แคบ**

นิสิตส่วนใหญ่เข้าใจผิดคิดว่าการทบทวนเอกสารงานวิจัยไม่ใช่ส่วนที่สำคัญและมักจะคัดลอกงานในส่วนนี้จากปริญญาานิพนธ์ของรุ่นก่อนหน้านั้นมาเป็นส่วนหนึ่งในงาน โดยปราศจากการเรียบเรียงเป็นภาษาของตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นการโจรกรรมข้อมูลและ

ละเมิดผลงานของผู้อื่น (Plagiarism) ดังนั้น นิสิตควรเริ่มต้นการทำวิจัยจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเขียนเป็นสารบัญชประมวลเอกสาร เพื่อเป็นเครื่องนำทางว่าจะต้องประมวล หัวข้อใดหรือประเด็นใดบ้าง ซึ่งมีลำดับขั้นตอนการวางโครงของสารบัญชประมวลเอกสารโดยเริ่มจากบริบทหรือสถานการณ์ของสิ่งที่ศึกษา การทบทวน ตัวแปรตาม การทบทวนแนวทาง

การวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมมนุษย์ จากนั้นระบุ
คู่ตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ตามลำดับ ผู้เขียนขอ
ยกตัวอย่างการเขียนสารบัญชัประมวลเอกสารจาก
เค้าโครงปริญญาานิพนธ์ของวันวิสา ศรีระศาสตร์ (2555)
ดังนี้

สื่อมวลชนและแนวคิดการเลือกรับสื่อมวลชน
ลักษณะของสื่ออินเทอร์เน็ต การใช้อินเทอร์เน็ตอย่าง
สร้างสรรค์ การใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย และ
การสนับสนุนให้เพื่อนใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์
และปลอดภัย

**พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์
และปลอดภัย**

พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้:
ความหมายและวิธีวัด

พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย:
ความหมายและวิธีวัด

พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์
และปลอดภัย: ความหมายและวิธีวัด

**แนวการวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมบุคคล
ลักษณะทางสถานการณ์ทางสังคมกับจิต
ลักษณะทางสถานการณ์และพฤติกรรมการใช้
อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย**

การรับรู้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน
และใช้เหตุผลกับพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่าง
สร้างสรรค์และปลอดภัย

**จิตลักษณะเดิมกับพฤติกรรมการใช้
อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย**

ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนกับ
พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และ
ปลอดภัย

**จิตลักษณะตามสถานการณ์กับพฤติกรรม
การใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย**

ความรู้เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตอย่าง

สร้างสรรค์และปลอดภัยกับพฤติกรรมการใช้
อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย

สำหรับการทบทวนตัวแปรตาม และ
คู่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามนั้น
นิสิตควรกำหนดหัวข้อย่อย อันประกอบด้วย
ความสำคัญของตัวแปร ความหมายของตัวแปร วิธีการ
วัดตัวแปร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยในแต่ละหัวข้อ
ย่อยมีประเด็นที่ต้องประมวล สรุปได้พอสังเขปดังนี้
ความสำคัญของตัวแปร นิสิตควรอธิบายให้เห็นถึง
ความสำคัญของตัวแปรดังกล่าว ในขณะที่หัวข้อ
ความหมายของตัวแปร เป็นการประมวลความหมาย
ของตัวแปรจากนักวิชาการต่างๆ ซึ่งการเรียบเรียง
ไม่ใช่เรียงตามปีที่เผยแพร่ของเรื่องนั้น แต่ควรจัดกลุ่ม
ประเภทความหมายที่ใกล้เคียงกันเอาไว้ด้วยกัน
ความหมายของนักวิชาการท่านใดที่มีประเด็นเพิ่มเติม
หรือแตกต่างไปก็นำมาเขียนไว้อีกย่อหน้าหนึ่ง การ
เรียบเรียงในลักษณะเช่นนี้เป็นการหลีกเลี่ยงการ
คัดลอกผลงานของผู้อื่น อีกทั้งยังเรียกว่าเป็นการ
ประมวลเอกสารที่ได้มาตรฐานจริงๆ ดังตัวอย่าง
เค้าโครงปริญญาานิพนธ์เรื่องพฤติกรรมการทำงาน
พยาบาลจิตเวชอย่างมีประสิทธิภาพ ของกมลทิพย์
สงวนรัมย์ (2555) ซึ่งหัวข้อหนึ่งได้ทบทวนเกี่ยวกับ
ความหมายของประสิทธิภาพการทำงาน ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

ความหมายของประสิทธิภาพการทำงาน

นักวิชาการหลายท่านให้ความหมาย
ประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น บรรยงค์ โตจินดา
(2542: 34) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การจัดการ
ที่มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ การทำงานให้เป็น
ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีความ
ประหยัดทั้งเงินและทรัพยากรต่างๆ และผู้ปฏิบัติงาน
มีความพึงพอใจ สำหรับสมโภช จัตุพร (2543) ได้ให้
ความหมายประสิทธิภาพในการทำงานว่าหมายถึงผลการ

ปฏิบัติงาน (Performance) โดยหากมีผลการปฏิบัติงานที่ดีแสดงว่ามีประสิทธิภาพในการทำงานสูง และในทางตรงกันข้ามหากการปฏิบัติงานไม่ดีก็ถือว่า มีประสิทธิภาพในการทำงานต่ำ นอกจากนี้สุมใจ ลักษณะ (2543) กล่าวว่าประสิทธิภาพ หมายถึง การใช้ ปัจจัยและกระบวนการในการดำเนินงานโดยมีผลผลิตที่ได้รับเป็นตัวแสดงประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ซึ่งอาจแสดงค่าประสิทธิภาพเป็นตัวเลข ลักษณะ การใช้เงิน วัสดุ คน และเวลาในการทำงานอย่างคุ้มค่า ประหยัด และมีวิธีการที่เหมาะสมนำไปสู่การเกิดผล ได้เร็ว ตรง และมีคุณภาพ สอดคล้องกับทิวาวัต เมฆสวรรค์ (2538) ที่ระบุว่า ผลผลิตภาพ และประสิทธิภาพ โดยสามารถวัดได้หลายมิติตามแต่วัตถุประสงค์ที่ต้องการพิจารณา คือ 1) ประสิทธิภาพในมิติของ ค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต (Input) ได้แก่ การใช้ ทรัพยากรทั้ง คน เงิน วัสดุ เทคโนโลยี ที่มีอยู่อย่าง ประหยัด คุ้มค่า และเกิดความสูญเสียน้อยที่สุด 2) ประสิทธิภาพในมิติของกระบวนการ (Process) ได้แก่ การทำงานที่ถูกต้องได้ มาตรฐานรวดเร็ว และ ใช้เทคนิคที่สะดวกกว่าเดิม 3) ประสิทธิภาพในมิติของ ผลผลิตและผลลัพธ์ (Output and Outcome) ได้แก่ การทำงานที่มีคุณภาพเกิดประโยชน์ต่อสังคมเกิด ผลกำไรทันเวลา ผู้ปฏิบัติงานมีจิตสำนึกที่ดีกับการทำงาน และบริการเป็นที่น่าพอใจของลูกค้าหรือผู้มารับบริการ

ส่วนในหัวข้อวิธีการวัดตัวแปร เป็นการรวบรวม เครื่องมือวัดตัวแปรว่าที่ผ่านมามีใครศึกษาตัวแปร เหล่านี้ด้วยเครื่องมือวัดแบบใดบ้าง รวมทั้งระบุค่า ความน่าเชื่อถือ และค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดด้วย สำหรับหัวข้องานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการเรียบเรียง ผลการวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร อีสาระกับตัวแปรตาม โดยหลักในการเรียบเรียง งานวิจัยที่ค้นคว้ามาหลายสิบเรื่องก็ใช้หลักการ ประมวลเอกสารจากกว้างสู่แคบ กล่าวคือ นิสิตควร

ลำดับการเขียนโดยคัดเลือกงานวิจัยที่ห่างไกลจาก ประเด็นที่นิสิตศึกษา (ทั้งที่เป็นตัวแปรตาม และกลุ่ม ตัวอย่าง) จากเรื่องของนิสิตมาเขียนเป็นลำดับต้นๆ และเลือกงานวิจัยที่ใกล้เคียงหรือเหมือนกับประเด็นที่ นิสิตศึกษามาเป็นลำดับสุดท้าย เพื่อเตรียมสรุปเป็น สมมติฐานของการวิจัย หลักการคัดเลือกเอกสาร ในลักษณะนี้เรียกว่าเป็นการเลือกงานวิจัยชั้นเอก โท และตรี (ดูเดือน พันธมนาวิน, 2551)

5) การสร้างमुखวิจัยให้กับปัญหาการวิจัย

मुखวิจัย (Unique slant) เป็นคำศัพท์เทคนิค ที่ใช้ในวงการวิชาการของศูนย์วิจัย และระบบ พฤติกรรมไทย นำโดยศาสตราจารย์ ดร. ดวงเดือน พันธมนาวิน ซึ่งระบุว่า मुखวิจัย หมายถึง การทำปัญหา การวิจัยให้มีความโดดเด่น คมชัด และแตกต่างจากเดิม ซึ่งผู้วิจัยควรสร้าง मुखวิจัยทั้งในตัวแปรอิสระ และ ตัวแปรตาม ดังเช่น การสร้าง मुखวิจัยในตัวแปรอิสระ โดยนำตัวแปรอิสระที่คาดว่าจะมีผลต่อพฤติกรรมมา เป็นตัวแบ่งกลุ่มให้เกิดความแตกต่าง เช่น การศึกษา ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านสถานการณ์ทางสังคม และการมี ภูมิคุ้มกันตนเองทางจิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้ อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัยของ นักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วม และไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ต อย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย (วันวิสา สรีระศาสตร์, 2555) จากเค้าโครงปริญญาโทเรื่องนี้ मुखวิจัยคือ การเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการใช้ อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย จะเห็น ได้ว่าตัวแปรการเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการเป็นตัวแปรอิสระประเภทแบ่งกลุ่มย่อยหรือจัดอยู่ในกลุ่ม ลักษณะชีวสังคม ประโยชน์ของการมี मुखวิจัยทำให้ได้ ข้อค้นพบว่ากลุ่มใดเป็นกลุ่มเสี่ยงที่ต้องพัฒนาและ ปกป้อง และกลุ่มใดเป็นกลุ่มที่ควรส่งเสริมให้มี พฤติกรรมที่น่าปรารถนายิ่งขึ้นไป ผู้วิจัยสามารถ

เสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ลงทุนปรับปรุงพฤติกรรมและส่งเสริมพฤติกรรมได้เหมาะสมกับประเภทของกลุ่มอย่างคุ้มค่า ไม่ต้องเสียเวลาและงบประมาณกับกลุ่มคนทุกประเภท ส่วนการสร้างขวัญใจในตัวแปรตามนั้นเป็นการทำให้ตัวแปรตามที่เคยมีผู้วิจัยศึกษาไว้ซ้ำๆ กันหลายเรื่องแล้วแตกต่างจากเดิม เช่น หากมีผู้วิจัยศึกษาพฤติกรรมการทำงานไว้เป็นจำนวนหนึ่งแล้วผู้ที่ศึกษาในประเด็นเดียวกันนี้สามารถทำให้ตัวแปรพฤติกรรมการทำงานคมชัดและแตกต่างจากเดิม โดยเพิ่มประเด็นการศึกษาเป็นพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรม เป็นต้น

ด้านวิธีวิทยาการวิจัย

1) การออกแบบการวิจัยควรสอดคล้องกับธรรมชาติของหัวข้อการวิจัย

หัวข้อ ปริมาณ นิพนธ์ ของ นิสิต ระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ส่วนใหญ่ ออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณประเภทการศึกษาสหสัมพันธ์เปรียบเทียบ (Correlational comparative study) โดยอาศัยรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) เป็นกรอบแนวคิดของการศึกษาซึ่งจุดมุ่งหมายของการศึกษา เชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงเหตุด้านสถานการณ์ทางสังคมกับปัจจัยเชิงเหตุด้านจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคล และเพื่อศึกษาอำนาจในการทำนายพฤติกรรมของบุคคลจากปัจจัยเชิงเหตุด้านสถานการณ์ทางสังคม และปัจจัยเชิงเหตุด้านจิตลักษณะ เช่น เค้าโครง ปริมาณนิพนธ์เรื่องลักษณะทางจิตและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมของพนักงานโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง ระบุดำเนินการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาปฏิสัมพันธ์

ระหว่างกลุ่มตัวแปรลักษณะทางสังคมกับตัวแปรกลุ่มลักษณะจิตเดิมที่มีต่อพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมของพนักงานยาสูบ กระทรวงการคลัง 2) ศึกษาว่ามีตัวแปรกลุ่มใดระหว่างตัวแปรกลุ่มลักษณะทางสังคม ตัวแปรกลุ่มลักษณะทางจิตเดิม และตัวแปรกลุ่มลักษณะจิตตามสถานการณ์ที่มีอำนาจในการอธิบายพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมของพนักงานโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง และตัวแปรใดบ้างเป็นตัวแปรทำนายที่ดี และ 3) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมของพนักงานยาสูบ กระทรวงการคลัง ประเภทชายเดือนกับรายชั่วโมง และพนักงานที่มีลักษณะทางจิตสังคมต่างกัน (ปริญา ป๋องรอด, 2555)

นอกจากหัวข้อการวิจัยที่ออกแบบในเชิงปริมาณแล้ว ยังมีบางส่วนที่ออกแบบการวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental study) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการทดลองที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคล และ/หรือผลของพฤติกรรม โดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ดังเช่น การศึกษาของพรทิพย์พา ธิมายอม (2555) เรื่องผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนที่มีต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้รับบริการอัมพาตครึ่งซีก ซึ่งมีจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อศึกษาผลของโปรแกรมพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนที่มีต่อการรับรู้ความสามารถของตนและพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้รับบริการอัมพาตครึ่งซีก และเพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับโปรแกรมพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนกับการสนับสนุนทางสังคมของครอบครัวที่มีต่อการรับรู้ความสามารถของตนของผู้รับบริการอัมพาตครึ่งซีก และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนหลังจากที่ได้รับโปรแกรมกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้รับบริการอัมพาตครึ่งซีก

ในขณะที่หัวข้อการวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่ามีค่อนข้างน้อยเท่าที่ปรากฏจะมีลักษณะหัวข้อการวิจัยที่ไม่เหมาะกับการแสวงหาคำตอบด้วยวิธีเชิงปริมาณ กล่าวคือ ไม่ต้องการแสวงหาคำตอบเพื่อตอบคำถามการวิจัย “อะไร” (What) แต่ต้องการค้นหาข้อมูลอย่างลึกซึ้งว่า “อย่างไร” (How) อีกทั้งหัวข้อการวิจัยมีลักษณะศึกษาปรากฏการณ์ที่เป็นธรรมชาติ หรือเป็นประเด็นใหม่ๆ ที่ยังไม่มีใครศึกษา และศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะ และมีจำนวนน้อย ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อค้นหาความหมายของ สิ่งที่ศึกษาทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา และศึกษากระบวนการเกิดขึ้นของสิ่งที่ศึกษา (Creswell, 2009) เช่น การศึกษาของปิยวรรณ ทศนาญชลี (2552) ที่ศึกษาเรื่องกระบวนการไม่เสพยาบ้าซ้ำ: กรณีศึกษาผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมไม่เสพยาบ้าซ้ำ และกระบวนการไม่เสพยาบ้าซ้ำของผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด

2) การสร้างนิยามเชิงปฏิบัติการควรอยู่บนพื้นฐานของการประมวลเอกสารและงานวิจัย

นิสิตส่วนใหญ่มักเขียนนิยามเชิงปฏิบัติการเพื่อวัดตัวแปรแบบไร้ทิศทาง ไม่มีที่มาที่ไป มีลักษณะเป็นนามธรรม ใช้คำกำกวม ทำให้ไม่สามารถวัดในสิ่งที่ต้องการจะวัด โดยหลักการแล้วนิยามเชิงปฏิบัติการหมายถึง การให้ความหมายของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่อยู่ในกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย การให้ความหมายของตัวแปร วิธีการวัดตัวแปร และความหมายของคะแนนที่ได้จากวิธีการวัด ดังเช่น การเขียนนิยามเชิงปฏิบัติการ ตัวแปรเจตคติต่อโครงการธนาคารโรงเรียน ของธัญญา ราชแพทยาคม (2554) ดังนี้

ตัวแปรเจตคติต่อโครงการธนาคารโรงเรียน หมายถึง การที่นักเรียนรับรู้และยอมรับว่าการมีโครงการธนาคารในโรงเรียนมีประโยชน์หรือโทษเพียงใด นักเรียนเกิดความรู้สึกชอบ พอใจในโครงการหรือไม่ชอบ ไม่พอใจ และมีความพร้อมที่จะสนับสนุนหรือคัดค้านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในโครงการมากน้อยเพียงใด วัดโดยแบบวัดที่ปรับปรุงมาจากเจตคติที่ดีต่อโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของ ศุภรางค์ อินทუნท์ และลินดา สุวรรณดี และเสริมเพิ่มเติมจากนิยามปฏิบัติการ แบบวัดเป็นแบบมาตรประเมินรวมค่า 6 หน่วย ตั้งแต่จริงที่สุด ถึงไม่จริงเลย นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่าจะเป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อโครงการธนาคารโรงเรียนมากกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

นิยามเชิงปฏิบัติการที่ได้มาตรฐานควรสร้างจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนิสิตต้องทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรนั้นมาเป็นอย่างดี และสรุปออกมาให้ได้ว่าต้องการจะวัดอะไรบ้าง ในมิติใด ส่วนวิธีการวัดตัวแปรนั้น มีทั้งแบบสร้างแบบวัดขึ้นใหม่จากนิยามเชิงปฏิบัติการหรือประยุกต์ใช้จากแบบวัดของผู้อื่น หรือนำแบบวัดของผู้อื่นมาใช้ทั้งฉบับ นิสิตสามารถสร้างแบบวัดขึ้นใหม่ หรือประยุกต์จากของผู้อื่นเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่ศึกษา หรือนำแบบวัดของผู้อื่นมาใช้ ทั้งฉบับ อย่างไรก็ตาม หากเป็นตัวแปรตาม นิสิตควรสร้างแบบวัดตัวแปรตามนั่นเองจากนิยามเชิงปฏิบัติการ แม้ว่าตัวแปรตามนั้นจะมีผู้วิจัยอื่นศึกษา มาก่อนแล้ว แต่พึงตระหนักว่าบริบทของเนื้อหาย่อมแตกต่างกันตามช่วงเวลาและสถานที่ ส่วนตัวแปรกลุ่มจิตลักษณะเดิม เช่น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ความเชื่ออำนาจในตน และเหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นต้น นิสิตไม่จำเป็นต้องสร้างใหม่ สามารถนำแบบวัดมาตรฐานที่มีผู้สร้างไว้แล้วมาใช้ได้เลย อย่างไรก็ตาม ควรเลือกแบบวัดที่สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับกลุ่ม

ตัวอย่างของตน และหากนำแบบวัดของผู้อื่นมาใช้ ควรนำแบบวัดดังกล่าวมาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมืออีกครั้งในบริบทของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

3) การตั้งสมมติฐานของการวิจัยควรมีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุน

สมมติฐานการวิจัยเป็นคำตอบที่ผู้วิจัย คาดหมายล่วงหน้าและต้องการทดสอบว่าเป็นจริงหรือไม่ การตั้งสมมติฐานที่ดีควรตั้งแบบมีทิศทาง กล่าวคือ เมื่อนิสิตทบทวนเอกสารงานวิจัยที่ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างคู่ตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ที่ศึกษาแล้ว ก็พอจะเห็นทิศทางของคำตอบได้ว่า ตัวแปรอิสระตัวใดบ้างมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ในทิศทางไหน (Direction) และมีปริมาณมากน้อย เพียงใด (Magnitude) สำหรับการทดสอบสมมติฐาน เพื่อตอบวัตถุประสงค์เกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยทางจิตลักษณะเดิมกับปัจจัยทางสถานการณ์ นิสิตไม่จำเป็นต้องตั้งสมมติฐานระหว่างตัวแปรอิสระ กับตัวแปรตามทุกคู่ตามกรอบแนวคิดการวิจัย แต่ ควรเลือกเฉพาะคู่ตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามที่มี หลักฐานงานวิจัยรองรับ

4) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างควรมีขนาดใหญ่เพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล และการเลือกกลุ่มตัวอย่างควรระบุขั้นตอนที่ชัดเจน

ในส่วนของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ข้อสังเกตประการแรก คือ หากนิสิตตั้งจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยเชิงเหตุด้านจิตและสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง โดยวางแผน วิเคราะห์ทั้งกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยจำแนกตามลักษณะ ชีวสังคม นิสิตพึงควรตระหนักถึงขนาดตัวอย่างที่มี จำนวนมากพอสำหรับการวิเคราะห์แบ่งกลุ่มย่อยๆ ออกตามลักษณะชีวสังคม ประการที่สอง หากนิสิต ระบุว่าการศึกษาเป็นแบบสหสัมพันธ์เชิงเปรียบเทียบ (Correlational comparative study) นิสิตควรศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงเหตุที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรม และขณะเดียวกันก็เปรียบเทียบกับ ความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงเหตุที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรม โดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มหนึ่งกับอีก กลุ่มหนึ่ง เช่น เปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนที่เข้าร่วม โครงการส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์ และปลอดภัยกับโรงเรียนที่ไม่เข้าร่วมโครงการ (วันวิสา สรีระศาสตร์, 2555) ทั้งนี้ นิสิตควรกำหนดประชากร ที่สังกัดตามหน่วยงาน สถาบัน องค์กรต่างๆ ในขั้นต้น เช่น สถาบันการศึกษา บริษัท โรงพยาบาล หรือชมรม ที่มีจำนวนมากกว่า 1 แห่ง เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึง ความแตกต่าง (Variation) ของข้อค้นพบอย่างชัดเจน และประการสุดท้าย คือ การเลือกกลุ่มตัวอย่าง นิสิต ควรระบุวิธีการสุ่มที่ชัดเจน และเขียนอธิบายแต่ละ ขั้นตอนของวิธีการสุ่มอย่างละเอียด พร้อมทั้งแสดง จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละขั้นตอนประกอบ ดังเช่น การศึกษาของวันวิสา สรีระศาสตร์ (2555) ที่ใช้วิธีการ เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน โดยในแต่ละ ขั้นตอนระบุรายละเอียดดังนี้

ขั้นแรก แบ่งโรงเรียนเป็น 2 ประเภท คือ โรงเรียนที่เข้าร่วมกับไม่ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริม การใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย สำหรับโรงเรียนที่เข้าร่วมผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการเลือก โรงเรียน โดยพิจารณาจากโรงเรียนที่ต้องเป็นโรงเรียน ที่เข้าร่วมและมีกิจกรรมส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ต อย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย อย่างสม่ำเสมอจนถึง ปีการศึกษา 2550-2552 จำนวน 2 โรงเรียน ซึ่งเป็น โรงเรียนที่อยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 1 โรงเรียน และจังหวัดนนทบุรีอีก 1 โรงเรียน รวม เป็น 2 โรงเรียน ส่วนโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ จะพิจารณาเลือกจากโรงเรียนที่มีขนาดและมีความ คล้ายคลึงกับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 2

โรงเรียน รวมทั้งหมด 4 โรงเรียน

ขั้นที่สอง ใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นกลุ่ม (Cluster) สุ่มเลือกห้องเรียนจากชั้น ม. 3 จำนวน 3 ห้องเรียน และจากชั้น ม. 5 จำนวน 2 ห้องเรียน รวมสุ่มห้องเรียน จากโรงเรียนโรงเรียนละ 5 ห้องเรียน ดังนั้นจะได้ ทั้งหมด 20 ห้องเรียน โดยจะเก็บข้อมูลกับนักเรียน หญิงทุกคน ในแต่ละห้องเรียนตัวอย่างที่สุ่มได้ จำนวน นักเรียนหญิงในแต่ละห้องเรียน คาดประมาณโดย เฉลี่ยห้องเรียนละ 30 คน (4x5x30) เป็นขนาดกลุ่ม ตัวอย่างประมาณ 600 คน เก็บกลุ่มตัวอย่างที่สมบูรณ์ ทั้งหมด 597 คน

สิ่งที่นิสิตไม่ควรทำ

ด้านแนวคิดทฤษฎี

1) อ้างอิงแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยจาก ปรินซิเพิลของนิสิตด้วยกัน

การทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจาก ปรินซิเพิลด้วยกันถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ช่วยย่น ระยะเวลาการค้นคว้า เพราะปรินซิเพิลบางเล่มที่ ได้มาตรฐานเป็นแหล่งข้อมูลทฤษฎีที่ประมวลและ รวบรวมเนื้อหางานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ได้ดีในระดับหนึ่ง ซึ่งสามารถนำไปใช้ต่อยอดและสืบค้นต่อไปได้ อย่างไร ก็ตาม นิสิตบางคนละเลยที่จะสืบค้นต่อไป แต่กลับ คัดลอกเนื้อหาบางส่วนที่ตรงกับสิ่งที่ประมวล แล้ว ใช้การอ้างอิงแบบอ้างอิงในโดยปราศจากการสืบค้น งานวิจัยที่เป็นแหล่งต้นตอจริงๆ ดังนั้น นิสิตควร หลีกเลี่ยงการประมวลเอกสารไม่ว่าจะเป็นแนวคิด ทฤษฎี หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากปรินซิเพิล เล่มใดเล่มหนึ่งโดยไม่สืบค้นจากต้นฉบับ ทั้งนี้ เนื่องจากปรินซิเพิลบางเล่มที่นิสิตหยิบยกมาอ้าง อาจแปลความหมายไม่ตรงกับต้นฉบับก็เป็นได้

2) ประมวลแนวคิดทฤษฎีที่ไม่เกี่ยวข้องกับ

ปัญหาการวิจัยในเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิสิตหลายคนจัดระบบการประมวลเอกสารงานวิจัยที่ ไม่เป็นระบบ รวมทั้งพยายามนำข้อมูลทุกอย่าง ทั้งที่ เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องมารวมไว้ในส่วนนี้ ทำให้ การประมวลเอกสารมีลักษณะเป็นเย็บ และไม่อธิบาย ให้เห็นภาพชัดเจนว่าสิ่งที่ทบทวน และประมวล มานั้น เชื่อมโยงกับส่วนใดของงานวิจัย รองศาสตราจารย์ งามตา วนินทานนท์ เคยกล่าวไว้ในชั้นเรียนวิชา วป 803 ปฏิบัติการวิจัย 1 ว่า

“บทที่ 2 ของเค้าโครงปริญญาโท ใช้ชื่อว่า เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น งานวิจัยที่ไม่เกี่ยวข้อง ไม่ควรนำมาประมวลในส่วนนี้ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มิใช่ประมวลเพียงเพื่อเป็นไม้ประดับ แต่ต้องนำมาใช้ เพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่ง เช่น การกำหนด นิยามตัวแปร การสร้างสมมติฐาน การสร้าง กรอบแนวคิด และการสร้างเครื่องมือ เป็นต้น”

3) อธิบายความหมายของตัวแปรในหัวข้อ

นิยามศัพท์เฉพาะ

นิสิตส่วนมากเข้าใจว่า นิยามศัพท์และนิยาม เชิงปฏิบัติการของตัวแปรคือความหมายเดียวกันจึงมัก นำตัวแปรต่างๆ ที่อยู่ในกรอบแนวคิดของการวิจัยมา อธิบายไว้ในหัวข้อนิยามศัพท์เฉพาะ ซึ่งความจริงแล้ว นิยามศัพท์เฉพาะ เป็นหัวข้อที่ให้ความหมายเฉพาะ ของคำศัพท์บางคำที่ใช้ในงานวิจัยที่ผู้วิจัยต้องการ ขยายความและอธิบายความ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ ตรงกัน ถือว่าเป็นการให้ความหมายของคำตาม พจนานุกรม หรือหลักการต่างๆ ไป เช่น เค้าโครง ปริญญาโทเรื่อง “ปัจจัยเชิงเหตุด้านจิตลักษณะ และสถานการณ์ในการทำงานของครูที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมการปลูกฝังอบรมนักเรียนตามแนวปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง และผลที่มีต่อเจตคติของ นักเรียนต่อพฤติกรรมการปลูกฝังอบรมตามแนว

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครู” (เกรียงศักดิ์ อุบลไทร, 2555) กลุ่มตัวอย่างเป็นครูในโรงเรียนที่ได้รับการประเมินให้เป็นสถานศึกษาพอเพียง และไม่ใช่อสถานศึกษาพอเพียง ดังนั้น คำศัพท์ที่ผู้วิจัยควรให้ความหมาย เช่น ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนที่ได้รับการประเมินให้เป็นสถานศึกษาพอเพียง และไม่ใช่อสถานศึกษาพอเพียง เป็นต้น ส่วนนิยามเชิงปฏิบัติการเป็นการให้ความหมายของตัวแปรที่ศึกษาในกรอบแนวคิด ทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม รวมทั้งตัวแปรลักษณะชีวสังคม ทั้งนี้ นิยามเชิงปฏิบัติการที่ดีควรประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน คือ 1) การให้ความหมายหรือคำอธิบายด้านเนื้อหาที่ครอบคลุมโครงสร้างของเนื้อหาทั้งหมดของตัวแปรที่ใช้วัดเฉพาะในงานวิจัยที่ศึกษา 2) การระบุวิธีการวัดตัวแปรที่ศึกษาว่าใช้เครื่องมือวัดใด รวมทั้งแหล่งที่มาของเครื่องมือ เช่น วัดตัวแปรที่ศึกษาจากนิยามเชิงปฏิบัติการที่สร้างขึ้น แบบวัดมีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราประเมินรวมค่า 6 ระดับ จากจริงที่สุดถึงไม่จริงเลย และ 3) อธิบายเกณฑ์การให้คะแนนและความหมายของคะแนนที่ได้จากตัวแปรนั้น เช่น กลุ่มตัวอย่างที่ได้คะแนนสูงกว่าจะเป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อโครงการธนาคารโรงเรียนมากกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า เป็นต้น

ด้านวิธีวิทยาการวิจัย

1) สร้างนิยามเชิงปฏิบัติการที่มีความหมายทับซ้อน

ปัญหาหนึ่งที่พบบ่อยคือ การนิยามเชิงปฏิบัติการที่ไม่ชัดเจน คลุมเครือ และทับซ้อน ทำให้ไม่รู้ว่าจะวัดอะไร และจะวัดได้จริงหรือไม่ ดังนั้น นิสิตควรหลีกเลี่ยงการวัดตัวแปรที่มีลักษณะปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะปัญหาการนิยามความหมายทับซ้อนกัน เช่น การศึกษาเรื่องปัจจัยทางจิตและ

สังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการประหยัดและเก็บออมเงิน นิสิตกำหนดตัวแปรอิสระที่มีลักษณะซ้ำซ้อนในเชิงความหมาย คือ ตัวแปรการรับรู้ประโยชน์ของการออมเงินกับตัวแปรเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมการประหยัดและเก็บออมเงิน กล่าวคือ หากพิจารณานิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมการประหยัดและเก็บออมเงิน วัดเจตคติ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความพอใจหรือไม่พอใจ การรับรู้ประโยชน์หรือโทษ และความพร้อมที่จะกระทำ จะเห็นได้ว่าการรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมการประหยัดและเก็บออมเงินเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรการรับรู้ประโยชน์ของการออมเงิน

2) ใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลที่ไม่มีลิขสิทธิ์

การละเมิดลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญาเป็นประเด็นสำคัญที่นักวิจัยต้องตระหนัก และให้ความสำคัญ ดังนั้น นิสิตควรใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูล SPSS ที่มีลิขสิทธิ์เท่านั้น สำหรับการระบุชื่อโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูล SPSS เวอร์ชันต่างๆ ที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล อาจจะไม่มีความจำเป็น

จากสาระสำคัญที่กล่าวมา ผู้เขียนสรุปเป็นตารางเชิงเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่ควรทำและสิ่งที่ไม่ควรทำ จำแนกตามมิติด้านแนวคิดทฤษฎี และมิติด้านวิธีวิทยาการ ดังนี้

ตาราง 1 สรุปสาระสำคัญของสิ่งที่ควรทำและสิ่งที่ไม่ควรทำในการเขียนเค้าโครงปริญญาานิพนธ์ทางพฤติกรรมศาสตร์
จำแนกตามมิติของการวิจัย

มิติ	สิ่งที่ควรทำ	สิ่งที่ไม่ควรทำ
ด้านแนวคิดทฤษฎี	<ul style="list-style-type: none"> • การสร้างกรอบแนวคิดของการวิจัยควรมีแนวคิดทฤษฎีหลักเป็นฐานคิด • แนวคิดทฤษฎีที่นำมาศึกษาควรเป็นแนวคิดทางจิตและสังคม • การกำหนดตัวแปรอิสระและตัวแปรตามควรมีแนวคิดทฤษฎีรองรับ • การประมวลเอกสารงานวิจัยที่ได้มาตามมาตรฐานควรประมวลจากกว้างสู่แคบ • การสร้างमुखวิจัยให้กับปัญหาการวิจัย 	<ul style="list-style-type: none"> • การอ้างอิงแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยจากปริญญาานิพนธ์ของนิสิตด้วยกัน • การนำแนวคิดทฤษฎีที่ไม่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัยมาประมวลในเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง • การอธิบายตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในหัวข้อนิยามศัพท์เฉพาะ
ด้านวิธีวิทยาการวิจัย	<ul style="list-style-type: none"> • การออกแบบการวิจัยควรสอดคล้องกับธรรมชาติของหัวข้อการวิจัย • การสร้างนิยามปฏิบัติการควรอยู่บนพื้นฐานของการประมวลเอกสารและงานวิจัย • การตั้งสมมติฐานของการวิจัยควรมีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุน • ประชากรและกลุ่มตัวอย่างควรมีขนาดใหญ่เพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล และการเลือกกลุ่มตัวอย่างควรระบุขั้นตอนที่ชัดเจน 	<ul style="list-style-type: none"> • การสร้างนิยามปฏิบัติการที่มีความหมายทับซ้อน • การใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูล SPSS ที่ไม่มีลิขสิทธิ์

เอกสารอ้างอิง

กมลทิพย์ สงวนรัมย์. (2555). *ลักษณะทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพจิตเวชอย่างมีประสิทธิภาพของพยาบาลในสังกัดกรมสุขภาพจิต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย)

เกรียงศักดิ์ อุบลไทร. (2555). *ปัจจัยเชิงเหตุด้านจิตลักษณะและสถานการณ์ในการทำงานของครูที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการปลูกฝังอบรมนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และผลที่มีต่อเจตคติของนักเรียนต่อพฤติกรรมการปลูกฝังอบรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู*. ปริญญาานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัย

พฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (ม.ป.ป.) *รางวัลผลงานการวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย ประจำปี 2540 ของโครงการวิจัยแม่บท: การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: กองส่งเสริมการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

จรรยา สุวรรณทัต. (2537). *แนวคิดหลักทางพฤติกรรมศาสตร์: ทฤษฎี การวิจัย และการประยุกต์ใช้*. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 1(1) สิงหาคม, 17-21.

จรรยา สุวรรณทัต และดวงเดือน พันธุมนาวิน.

- (2521). พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 1 พื้นฐานความเข้าใจทางจิตวิทยา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชาย โปธิสิตา. (2547). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัททอมรินทร์พรินติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ดุษฎีเดือน พันธมนาวิน. (2550). รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) และแนวทางการตั้งสมมติฐานในการวิจัยสาขาจิตพฤติกรรมในประเทศไทย. วารสารพัฒนสังคม, 1 ตุลาคม. 85-117
- ดุษฎีเดือน พันธมนาวิน. (2551). ตำราขั้นสูงทางระเบียบวิธีวิทยาการวิจัย หลักและวิธีการประมวลเอกสารเพื่อความเป็นเลิศในการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ.ที พรินติ้ง จำกัด.
- ธัญญา ราชแพทยาคม. (2554). ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านธนาคารในโรงเรียน ครอบครัว และการมีภูมิคุ้มกันตนเองทางจิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการประหยัดและเก็บออมเงินของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปริญญา ป້องรอด. (2555). ลักษณะทางจิตและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมของพนักงานโรงงานยาสูบกระทรวงการคลัง. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, 4(1): 14-25.
- ปิยวรรณ ทศนาญชลี. (2552). กระบวนการไม่เสถียรอย่างช้า: กรณีศึกษาผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรทิพย์ ม่วงมี. (2555). ปัจจัยทางจิตและสังคมที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, 4(1): 74-82.
- พรทิพย์พา ธิมายอม. (2555). ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนที่มีต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้รับบริการอัมพาตครึ่งซีก. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, 4(1): 63-73.
- พระสรพงษ์ สอนทวิ. (2554). สภาพแวดล้อมทางบ้าน วัด โรงเรียน และลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสามเณรในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัศมีพร พยุ่งพงษ์. (2553). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนของครูบัญชี. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วันวิสา สรีระศาสตร์. (2555). ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านสถานการณ์ทางสังคม และการมีภูมิคุ้มกันตนเองทางจิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัยของนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, 4(1): 14-25.

- พัฒนา, 4(1): 1-13.
- ศิริประภา รัตตัญญู. (2550). *กระบวนการสู่การ
กระทำความผิดในคดีฆาตกรรมของนักโทษ
ประหาร. ปรินญานินพนธ์ วท.ม. (การวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.*
- เสรีณ ปุณณะหิตานนท์. (2537). พฤติกรรมศาสตร์:
มุมมองของนักสังคมวิทยา. *วารสารพฤติกรรม
ศาสตร์, 1(1) สิงหาคม, 22-52.*
- Bandura, A. (1986). *Social Foundation of
Thought and Action: A Social
Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, NJ:
Prentice-Hall.
- Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological Model
of Human an Development.
International Encyclopedia of
Education, 3(2), 1643-1647.
- Creswell, J. W. (2009). *Research Design:
Qualitative, Quantitative, and Mixed
Methods Approaches*. (8th edition). LA:
SAGE.
- Leedy, P. D. & Ormrod, J. E. (2005). *Practical
Research Planning and Design*. (8th
edition). NJ: Pearson Education
International.
- Stryker, S. (1980). *Symbolic
Interactionism: A Social Structural
Version*. Menlo Park,
CA: Benjamin/Cummings.